

U svijetu koji sve više i više postaje neprijateljski i nasilan prema mladima i ranjivima, malo je ljudi koji su spremni nesebično iskoračiti i podijeliti ono što imaju kako bi drugima poklonili budućnost. Ova knjiga osvjetljuje zastrašujući jad mnoge djece koja žive na ulici. Budućnost mnogih mladih je u opasnosti radi nehumanosti odraslih, no Bog još uvijek ima jedan „Ostatak“ među svojim ljudima, a to su oni koji imaju hrabrosti prihvatiti Njegovu ruku i mijenjati postojeće stanje.

Daniel Arap Moi, drugi predsjednik Republike Kenije
o Charlesu Mulliju

Ova knjiga će vas izazvati da mijenjate svoje prioritete. Potaknut će vas da živite kao da možete biti promjena i činiti promjenu, jer to zapravo i možete. Inspirirat će vas da dijelite svoju nadu onako kako Bog to želi, onako kako Charles Mulli to čini.

Henry Tessman, ravnatelj bolnice Concordia u Winnipegu, Kanada

S petero usvojene i petero udomljene djece osjećamo se sretniji nego ikad prije. Ne znam mogu li uopće zamisliti sve blagoslove koje je Bog podario Charlesu Mulliju, njegovoj supruzi i brojnoj dječici koja se spominju u knjizi „Otac zaboravljene djece“. Ako vjerujete da je Bog živ i ako se ne bojite avanture s njim, čitajte ovu knjigu otvorena srca i duha. Možda je u Vaše ruke došla s nekim posebnim razlogom.

Vladimir Hobljaj, voditelj udruge „*Nada za život*“ i **Marina Hobljaj**, predsjednica „*Udruge udomitelja djece Međimurja*“

„Otac zaboravljene djece“ nije samo još jedna knjiga za preporuku. Ona se čita u dahu, ne puštamo je iz ruku, osjećamo kako ostavlja neizbrisiv trag u nama. Knjiga propituje i nas same: jesmo li spremni ostaviti sve i poći za Isusom? Činiti djela koja On od nas traži? Vidimo li ljude oko sebe u potrebi? Da li uspijevamo pobijediti vlastiti ego koji nas tjera da mislimo samo na sebe i vlastiti komfor. Ova nas knjiga vodi u susret sa samim sobom, a Otac zaboravljene djece postaje naš učitelj, učitelj koji nam pokazuje ispunjenost vlastitog života potpunim predanjem i vjerom. Blagostanje dobiva novu definiciju: promijenjen život!”

Jasna Matulić, direktorica tvrtke 3 E PROJEKTI d.o.o. i Nesek d.o.o.

Naslov izvornika:

FATHER OF THE FATHERLESS

THE CHARLES MULLI STORY

by Paul H. Boge

Copyright © 2005 Paul H. Boge

BayRidge Books, Ontario, Canada

OTAC ZABORAVLJENE DJECE

PRIPOVIJEST CHARLESA MULLIJA

Copyright © za hrvatsko izdanje: Logos, Daruvar

Urednici: Angelika i Samuel Bosch
Prijevod: Josipa Lukšić
Lektura: Lucija Grladinović, Vlatko Konjevod
Korektura: Nada Konecky, prof.
Grafički uredio: Mladen Konecky, mag. inf.

Za nakladnika: Zdravko Konecky, prof. ing.

Izdavači: Logos, Daruvar Masarykova 54, 43500 Daruvar
logos-daruvar@bj.t-com.hr www.logos.hr

Mjuzikids, Grigora Viteza 2, 10090 Zagreb
mjuzikids@gmail.com www.mjuzikids.com
angelika.bosch@gmail.com mob. 098-956-60-67

Tisak: „Logos“ d.o.o. Daruvar

ISBN-10: 953-6639-80-7

ISBN-13: 978-953-6639-80-9

EAN: 9789536639809

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 891295

OTAC
ZABORAVLJENE
DJECE

PRIPOVIJEST CHARLESA
MULLIJA

PAUL H. BOGE

LOGOS*d.o.o.*

DARUVAR, Masarykova 54

2014

PREDGOVOR IZDAVAČA

Kriminal, nasilje, siromaštvo, glad, bijeda, ubojstva, prostitucija, droga, alkohol, patnja i najviše - **beznađe** - su riječi koje najbolje opisuju Khibera slum u Nairobiju, najveći afrički slum. Puno sam čuo o takvim mjestima ali tek kada sam boravio tamo postalo mi je jasno o čemu se zapravo radi. Cijelo područje je jedno veliko smetlište na kojemu su izgrađene brojne limene kolibe. Pitkoj vodi ili kanalizaciji ovdje nema ni traga. Za kišnih razdoblja čitavo se područje pretvori u jednu veliku, prljavu močvaru. Takvo mjesto nije dostojno ni za životinje, a kamoli za ljude. Iako zvuči nevjerojatno, ljudi se mogu naviknuti i na tako teške životne uvjete. Ipak postoji nešto na što se nitko ne može naviknuti: beznađe. Preko 95% stanovnika rođenih i odraslih u Khiberi tamo će i umrijeti. Nesretan život nasljeđuju djeca, unuci... Nužno im treba vjera i nada u Isusa Krista i obrazovanje s kojim će se moći izvući iz takvog života.

Charles Mulli je spasio preko 8000 djece od takvog života. Mnogo ih dolazi upravo iz Khibera sluma. Prije nego što počnete čitati ovu knjigu pokušajte pogoditi koliko djece, koja su bila zlostavljena, prostituirana, ovisna o alkoholu i drogi, te živjela na ulici, uspije završiti srednju školu (eventualno i fakultet) te započeti uspješan vlastiti život? Postavio sam to pitanje prijateljima – odgovori su bili: 30%.

Istina je da oko 90% takve djece uspijeva u životu! U ljetu 2014.g. bio sam dva mjeseca u najvećem dječjem domu organizacije Mully Children's Family-a (MCF) u Ndalaniu. Tamo sam radio kao nastavnik matematike, fizike i informatike u gimnaziji. Imao sam priliku upoznati puno djecu. Mogu reći kako je život u slumovima još užasniji nego što je opisano u ovoj knjizi. Starija djeca u četiri sata ujutro su već u učionici i počinju raditi zadaće. Ovdje su svi zainteresirani za rad i daju sve od sebe kako bi postigli što bolje rezultate. Tek mali postotak najboljih učenika može poći na studij, ako uspiju naći sponzora. Zato Charles Mulli radi na osnivanje fakulteta. Želi omogućiti svoj svojoj djeci što bolji život. U tome ćemo mu pomoći kupnjom ove knjige.

Charles Mulli mi je jedna od najfascinantijskih osoba. Njegova priča me izaziva i inspirira svaki dan. Uvjeren sam da će i za vas biti inspiracija i izazov. Više informacija www.mullychildrensfamily.org.

Samuel Bosch

AUTOR

Paul H. Boge rođen je 1973. u kanadskom Winnipegu, gdje danas radi kao građevinski inženjer. Svojim prvim romanom „The Chicago Healer“ osvojio je 2003. Nagradu za najboljeg novog kanadskog autora. U međuvremenu su u Kanadi izdane tri njegove knjige. Osim toga, Paul Boge piše scenarije i radi kao redatelj. Njegov prvi igrani film, „Among Thieves“, osvanuo je 2009. godine.

Godine 2003. Paul Boge je prvi put posjetio organizaciju „Mully Children’s Family“ u Keniji, gdje je tri mjeseca radio kao dragovoljac i podučavao djecu u različitim područjima. U to vrijeme ga je Charles Mulli zamolio da napiše njegov životopis. U siječnju 2009. Paul Boge se na kratko vratio u MCF, kako bi se bavio istraživanjem. Tada je radio na nastavku pripovijesti Charlesa Mullija.

“Kod Charlesa Mullija vidimo što Bog može učiniti kada naš život pripada Njemu. U Mullijevu životu je toliko snage jer se ona temelji na jednostavnoj činjenici: „Krist je moj život“. Mulli nas želi ohrabriti da spoznamo da nas je Bog stvorio kako bi slijedili Njegov poziv, da bi imali život pun smisla, uzbuđljiv i, konačno, ispunjen. On nam pokazuje ključ takvog života: ne trebamo se usredotočiti sami na sebe, nego na Krista i Njegov poziv da ga vjerno slijedimo. Tada ćemo vidjeti kako On nemoguće čini mogućim.”

Paul H. Boge, autor

AUTOROVE ZAHVALE

Želim se zahvaliti:

Bogu – za Tvoju ljubav, koja ne poznaje granice od najbogatijih bogataša do najsiromašnijih siromaha; i za Tvoju moć koja doista može promijeniti život.

Charlesu Mulliju – jer ste me ovlastili da napišem Vašu životnu priču, koja je utjecala na ljude u cijelom svijetu.

Obitelji Charlesa Mullija – Esther Mulli, Jane, Miriam, Grace, Ndon-do, Kaleli, Mueni, Isaac i Dickson za vaše prijateljstvo i vašu vrijednu potporu kod izlaska rukopisa.

Podupirateljima MCF-a na cijelom svijetu – neumorno dajete svoj prilog za ovaj rad. Vaša potpora omogućava rad s djecom ulice.

Stephanie Webb i Elfrieda Balzer – za vašu veliku pomoć kod priređivanja knjige za tisak i za potporu mome radu.

Mojoj obitelji – Hans, Lorna, Hans, Tanya, Maya, Arianna, Hans Lukas, Elora, Adalia, Randy, Heidi, Olivia, baka Boge i baka Baerg za vašu postojanu potporu i zato što dijelite viziju MCF-a.

Larryju Willardu – mom izdavaču u Kanadi, zbog toga što si preuzeo taj projekt i za tvoje nastojanje da se ova pripovijest objavi.

Janine Maxwell – za naše prijateljstvo koje je započelo u MCF-u kao i za tvoju potporu ovoj knjizi.

Mojim sumoliteljima – Uweu, Christophu i Harryju, za nebrojno puta kada ste za mene molili i za vašu neumornu odanost u gradnji Njegova kraljevstva.

Juliji – za prijevod knjige, za tvoje zalaganje i tvoju želju da se ova pripovijest objavi na njemačkom jeziku.

Čitatelju – jer ovom knjigom podupirete rad gospodina Mullija.

Svoj djeci MCF-a – jer ste dokazali kako niti jedan slučaj nije beznadan i kako onome koji vjeruje ništa nije nemoguće.

PREDGOVOR AUTORA

Bilo je mračno. Bilo je kasno. Djeca obitelji Mully u Ndalaniju upravo su otišla u krevet. Sjedio sam u jednom tihom prostoru za stolom, a nasuprot mene Charles Mulli. Pravio sam si bilješke i uglavnom s nevjericom klimao glavom dok mi je pričao svoju životnu priču.

Poznate su nam takve priče o peračima tanjura koji su postali milijunaši – o ljudima koji su počeli na samom dnu i koji su prevladali nevjerojatne zapreke. Oduševljeni smo njima jer se želimo s njima poistovjetiti ili, u najmanju ruku, njihov trud uzdići. Ali, kod Charlesa je bilo još nešto više. On je otišao jedan korak dalje. Dapače, jedan veliki korak, a ja sam želio saznati zašto.

Osim toga, opčinjavaju me čuda. Slušao sam priče o tome što je on učinio. Čuo sam o iscjeljenjima. I o istjerivanjima. Mnogi vjeruju kako danas uopće nema čuda, da ona potječu iz davno zaboravljenih vremena, kao neko zakopano blago za koje je bolje da nikada ne bude pronađeno. No, za ljude kao što je Charles Mulli, čuda nisu iz nekog drugog svijeta. Ona pripadaju ovom svijetu jer su potrebna za preživljavanje.

Kaže se da je Charles Mulli čovjek kojega ljudi ne razumiju. Možda je to tako s ljudima koji su usko povezani s Bogom. Čuo sam kako su ga jednom nazvali „Božji prijatelj“. Tko ga poznaje, potvrdit će to.

U životu čovjek mora donositi odluke. Razlog zbog kojeg ja imam toliko poštovanja prema Charlesu Mulliju nije samo što je on jednom donio odluku, nego to što on svaki dan provodi odluku „slijediti Krista“. Ne mogu reći kako je „slijediti Krista“ s vremenom lakše. Možda se to nikada ne dogodi. Za ljude koji slijede Krista, za ljude poput Charlesa Mullija, to postaje sve veća pustolovina.

Tako sam danima činio bilješke o njegovom životu, uglavnom noću, u istoj prostoriji, u tami, u tišini. Slušao sam ga dok je pričao svoju životnu priču, svoje doživljaje koji su obilježili njegov izuzetan život.

JEDAN SASVIM NORMALAN DAN

Bio je to najgori trenutak toga dana. Šestogodišnji Charles Mulli ležao je budan u svom krevetu u kolibi prekrivenoj slamom, kolibi koja je imala samo jednu prostoriju. Bilo je kasno i on je bio umoran, ali ipak nije mogao zaspati. Bio je miran koliko god je mogao i osluškivao znak bilo kakve naznake opasnosti koja bi zaprijetila. Pored njega spavala su njegova mala braća koja nisu ništa slutila o prijetećoj opasnosti. Čuo je svoju majku Rhodu kako diše pored njega. Njezino disanje činilo se otežano. Predobro je znao da ni ona ne spava. Kako bi samo mogla.

Hvatala ih je jeza.

Charles se prevrtao u krevetu i nadao da će se riješiti panike koja ga je pomalo hvatala. Osjećao je kako mu srce lupa u vratu. Pokušao se uvjeriti da će sve biti u redu i da će ova noć dobro proći. Ali, pulsiranje u vratu postajalo je sve snažnije, kao da je to bio vjesnik nadolazećih događaja. Svaki dašak vjetra, svaki šum neke životinje još bi ga više uplašio. Pokušao se boriti da ne uzima ozbiljno zvukove kojih se toliko plašio. Na trenutak ga je prevladao mir; slaba iskra nade da možda nisu u opasnosti. Afrička noć postaje tiha. Gotovo pretiha.

Ali to se sve promijenilo.

Želio je pitati majku, vjeruje li kako će oni ove noći biti sigurni i nadao se da će ton njezina glasa potvrditi ili razbiti njegove slutnje. Upravo je prošla ponoć. Sada su sigurno izvan opasnosti. Sigurno su ove noći izmakli strahoti. A sutra? Ponovno ista napetost. A jednom će se dogoditi. Trenutno su se mogli najmanje nadati da ih neće zadesiti. Ne ove noći.

Možda je njegov otac upao u nekakvu svađu. Možda je ove noći konačno pronašao svog protivnika i bio pretučen od strane ostalih pi-

janaca. Iako se Daudi Mulli u prošlom ratu uspješno obranio od desetero ljudi, često je upadao u svađe, odnosno, izazivao je one koji su ga gotovo ubili. Možda je ova noć bila jedna takva noć. To bi objasnilo njegovo veliko kašnjenje. Ili je možda Daudi, nakon pijančevanja, pijan i bez svijesti ležao na rubu ceste. Možda je jednostavno zalutao. Sve ove mogućnosti bile su dobre za Rhodu, Charlesa i njegovi braću.

No, nije bilo tako.

Daudi je bio na putu kući.

Charles ga je prvi čuo. Vika i pogrde njegova oca bile su prepoznatljive. Charlesova instinktivna reakcija bila je takva da se pravi kao da je to sve umislio. Lupanje u njegovu vratu bilo je sve snažnije. Uvjerao se da to nije njegov otac.

Međutim, koliko god je Charles želio da to bude netko drugi, točno je znao tko se približava kolibi i dobro je znao što će se dogoditi.

Rhoda je sjedila u svom krevetu. Čekala je trenutak kada će Daudi stići do vrata. Često bi pao na putu do kolibe. To bi bilo dobro. Rhoda bi tada izašla, uvukla ga u kolibu i onesviještenog polegla na njegov krevet. Takva mogućnost bila bi malo manja nevolja. Rhoda je čekala da čuje kako će pasti. Čekala je da prestanu njegove pogrde. To joj je bila jedina šansa.

Umjesto toga, vidjela je vrata kako se otvaraju.

Bacila je paničan pogled na Charlesa, koji je njemu bio znak da se sakrije ispod kreveta koji će ga zaštititi od zla koje je slijedilo. Charles je uzeo svoju malu braću, svukao ih s kreveta i gurnuo ispod. Jedan je počeo plakati. Charles mu je zatvorio usta i otpuzao pod krevet.

Pogledao je prema vratima i mogao je vidjeti samo noge svoga oca. Možda će ponovno otići. Možda će samo zatvoriti vrata i pijan pasti na pod. Daudi je samo stajao i nije govorio ništa. Charles je povukao svoju glavu pod krevet. Uz bujajući strah od oca, hvatala ga je i ogromna briga za majku. Ako deseterica nisu mogla svladati njegova oca Daudija, kako će to moći tek njegova majka? Svaki trenutak trajao je pravu vječnost. Charles je čekao u zaglušujućoj tišini dok Daudi ne počne galamiti na Rhodu.

Nije mogao razumjeti riječi svoga oca. To i nije bilo važno. Ton je bio dovoljan. On je potvrdio njegove najgore strahove. Čovjek je bio pijan i bijesan, a u bližoj okolici nije bilo nikoga. Zvati u pomoć nije imalo svrhe.

Daudi je strašno grdio svoju ženu. Charles je zatvorio oči i nadao se da će ludilo time završiti. Rhoda je šutjela, što je uopće trebala reći? Noge su joj drhtale od straha. Instinktivno se povukla uza zid. Daudi je urlao tako glasno da se činilo da postoji izravna veza između njegova glasa i centra za strah u Charlesovom mozgu.

Zatim je sve postalo tiho. Charles je osluškivao u noćnoj tišini. Tada je čuo kako teško disanje njegove majke prolama tišinu. Njezina panična borba da dođe do zraka postajala je sve teža. Naprezala se da bi, koliko je to moguće, što više zraka došlo u njezina pluća. Charles je gledao ispod kreveta. Zbog onoga što je vidio, poželio je ostati skriven.

Daudi, malen i nevjerovatno dobro građen, stisnuo je ruke oko vrata svoje žene i gušio je. Rhoda je bezuspješno pokušavala osloboditi se njegovih ruku. Pljuvačka je curila iz njenih usta i letjela na sve strane. Lupala je nogama i pala na tlo. Svim snagama borila se da se iščupa iz njegovih ruku. Prestala je disati. Blijedi jezik visio joj je iz usta. Lice joj se grčilo kao da je pod strujom. Tada ju je Daudi bacio na krevet. Udarila je u kut, okrenula lice i dahčići borila za zrak. Bijedno, odzvanjajuće dahtanje opet se odvilo pred Charlesovim očima.

Daudi je galamio i psovao, nju je krivio za sve što mu je palo na pamet. Njihova bijeda, njegove teškoće pronalaska posla, njihovo siromaštvo. Sve je bila njezina krivnja.

Rhoda je to već često proživljavala i s vremenom je naučila pravila igre. Ranije, kada bi ju pretukao, pokušavala je s njim razgovarati, umiriti ga, tvrditi mu da će sve biti dobro. Međutim, činilo se da ga to samo još više razjaruje.

Zbog toga je Rhoda sada ostala ležati u uglu, pravila se da je u nesvijesti i pokušavala uspostaviti kontrolu nad svojim disanjem. Do sada joj je uspjelo preživjeti i bilo joj je lakše kada je izgledalo da je sve prošlo. Međutim, kada bi čula Daudija da psuje i viče gdje su djeca, usprotivila bi mu se, jer nagon preživljavanja jedne majke uključivao je i obranu djece. Postavila se što je bolje mogla i nadala se da će ga tako spriječiti da naudi djeci.

Daudi je pošao prema dječjem krevetu. Zbacio je prekrivač. Krevet je bio prazan.

„Gdje su?“ vikao je. Bio je tako glasno da se Charles stresao. Njegove ručice su drhtale. Nije znao što bi bilo bolje, ostati skriven ili se poka-

zati. Što bi bilo bolje za njega? Za njegovu braću? I za njegovu mamu? Što bi Daudija umirilo?

Daudi se okrenuo prema Rhodi. Ustuknula je od straha. U trenu je skovala plan. Uspjela je njegovu pozornost odvratiti od djece i ponovno je prenijeti na sebe.

„Gdje su?“, ponavljao je vičući. Odgovor je bio blizu, naravno. U jednoj kolibi nema puno mjesta za skrovišta. Daudija nije zanimalo ono što je blizu. On je tražio svađu.

Charles je promatrao ispod svog kreveta. Otac se odjednom stvorio pred njim. Charles nije mogao podnijeti odvratan smrad alkohola i njegova tijela. Međutim, smrad nije bio ništa naspram onoga što će vidjeti.

Daudi je snažnim udarcem desnom rukom udario Rhodu u lice. Čuo se glasan, praskav zvuk. Pod snagom udarca, glava joj je ostala stajati unazad, kao glava boksača koji je primio knock-out udarac. Rhodino tijelo treslo se od bolova. Glava joj je udarila o zid kolibe oblijepljene blatom. Pokušala se uspraviti, ali nakon što je pretrpjela još jedan udarac, više nije mogla jasno razaznati iz kojeg smjera stižu Daudijevi udarci.

Ugledala je vrata. Bila su još otvorena. Mogla je pobjeći van. Daudi je bio pijan, možda je neće stići. Ali djeca – nije ih mogla ostaviti. Tako je ostala sjediti na krevetu i odlučila se prepustiti svome mužu.

Sljedeći udarac pogodio ju je ravno u lice. Daudi ju je tako snažno udario da nije stradalo samo lice, već joj je pri padu na krevet slomljen i vrat. Očekivala je ovaj drugi udarac. Nije bio samo jedan, nikada. Prvi je bio snažniji i bolniji nego i jedan prije, tako da se za sljedeći nije stigla pripremiti.

Daudi je zgrabio Rhodu za kosu i odvuкао u bolji položaj za udaranje. Vikala je u panici jer je znala što sada slijedi. Poput ranjenog tobočara pred ričućim lavom preklinjala je svoga muža da prekine. Vikao je na nju i pljuvao joj u lice. Stisnuo je svoju desnu ruku u šaku, a lijevom ju ponovno zgrabio za kosu. Charles je širom otvorio oči.

Daudi je snažno šakom udario u Rhodino lice. Glava joj je odletjela unatrag. Sada je samo mogla nejasno vidjeti sjene. Čeznula je da se onesvijesti. Bol se pojačala jer si je predbacivala kako ostavlja djecu na cjedilu. Daudi je krenuo s drugim udarcem kada je Rhoda uzviknula. To je bio drugačiji uzvik od prijašnjeg, uzvik kakvoga Charles nikada prije nije čuo. Bio je to prodoran, oštar krik. Nije vikala samo zbog bolova.

Glas joj je bio pun panike. Vjerojatno je osjećala da u kolibu prodire nevidljiva stvarnost. Vikala je jer je bila uvjerena da je koliba ispunjena sadašnjošću koju još nitko od njih nikada nije doživio.

Daudi je zadao Rhodi još jedan udarac. Pogodio ju je djelomično u nos, ispod lijevog oka. Krv je šikljala iz njenih usta. Njezini vapaji su za trenutak nestali.

Charles nije želio plakati, ali to nije mogao spriječiti. Sa svojih šest godina bio mu je poznat ishod ovakvih strahota i nije mogao zatomiti svoje osjećaje. Charlesove suze optuživale su Daudija, one su bile znak da su njegovi postupci krivi i zbog toga je Daudi bio bijesan.

Ispustio je Rhodu koja je kao mrtva ležala na krevetu. Zatim se okrenuo Charlesu. Prišao mu je korak bliže. Charles je vidio krv svoje majke na očevim zglobovima. Gledao je uzduž njegovih ruku prema licu. Ono što je vidio užasnulo ga je. Bez sumnje bio je to njegov otac koji je stajao tamo. Ali te oči – to nisu bile oči njegova oca. U njima je bilo nešto zlobno.

Daudi je čučnuo i pogledao svoga sina u lice. Charlesove ruke su drhtale. Srce mu je tuklo u grlu.

„Zašto ti plačeš?!“ - uzviknuo je.

Svaki odgovor – čak nikakav odgovor – sigurno bi bio pogrešan. Charles nije rekao ništa.

„Zašto plačeš?“, ponovno je uzviknuo. Daudi je izvukao Charlesa ispod kreveta. Tada je čuo druge dječake kako isto plaču. U svom bijesu, kleknuo je na pod, pružio ruku ispod kreveta te izvukao i ostale sinove. Vikali su i plakali i rukama skrivali glave, kao vojnici koji čekaju eksploziju granate.

I udaranje se nastavilo.

Charles je stajao najbliže, on je bio prvi. Pogledao je svoga oca i čekao neizbježno. Čovjeka, kojeg je poznavao u trijeznom stanju, više nije bilo. Daudi se pretvorio u nekoga ili nešto drugo. Podignuo je ruku i zamahnuo. Charles je vidio što dolazi i pokušao uzmaknuti. Udarac je pogodio Charlesa takvom silinom u lice, da se njegovo tijelo zavrtjelo.

„Prestani plakati“, vikao je Daudi. Charles se popeo na svoj krevet. Daudi ga je primio za ramena i zbacio s kreveta. Charles je udario o zid i pao na tlo, gdje je ostao ležati onesviješten.

Rhoda je otvorila oči i vidjela muža kako stoji iznad najstarijeg sina.

„Prestani“, rekla je glasom koji je bio tako mio, tako tih, da je zvučao više kao priznanje optužbe nego uvjerljiva molba da prestane kaos.

Daudi je svu mlađu braću toliko tukao da su popadali na pod. Uhvatio je Charlesa za ramena i osovio ga na noge. Pljusnuo je sina u lice i iznova ga tresnuo o zid. Charles se zateturio, nije mogao plakati. Želio je zaštititi majku od čudovišta koje je u njihovoj uskoj kolibi pravilo nered ali nije imao snage za to. Usta su mu bila ispunjena krvlju. Zubi su ga nepodnošljivo boljeli.

Daudi se ponovno obratio Rhodi, koja je bila još samo nešto krvavo što se sastojalo od kože i kostiju. Nije više imala ni snage ni volje. Od mrtvacu se razlikovala još samo po svom slabašnom pulsu.

Udaranje je iscrpilo Daudija. Stajao je dahćući u kolibi. Sjeo je pored žene na krevet. Gledao je pred sebe kao u transu. Zaboravio je što je činio i zaspao.

Charles je čekao da ustane dok nije postalo sigurno. Tek tada je osjetio nepodnošljivu bol koja mu je probadala pozadinu glave. Vrtjelo mu se u glavi. Nije dobro vidio. Oprao je usta i osjetio krv koja se upravo posušila. Pogledao je prema svojoj majci. Disala je. Nastojao je ne gledati oca dok se vraćao na krevet, k braći. I oni su disali. Srećom, Rhoda i Charles su primili najviše udaraca. Možda je njihova prisutnost bila zaštita dječacima.

Charles je zadnji zaspao – možda se onesvijestio. Kada je zadrijemao, osjećao se malo lakše. Sve je prošlo. Bili su izvan opasnosti. Barem neko vrijeme.

Međutim, bio je to tek početak.

JEZIVA TIŠINA

Charles se probudio u panici. Srce mu je bjesomučno tuklo. Duboko je udahnuo. Bio je zbunjen, a oči su mu se pokušavale priviknuti na okolinu. U daljini je čuo dozivanje. Mislio je kako nije ništa važno, možda samo njegova mašta, što je moglo biti posljedica batina. Ponovno je pokušao zaspati.

Možda bi bilo bolje da je sljedeće događaje doista prespavao.

Spustio je glavu, ali vriska je postajala sve glasnija. To nije bila njegova mašta, niti san. Ponekad se uplašimo noćne more i bude nam lakše kad shvatimo da san ne odgovara stvarnosti. U ovom slučaju, Charles se probudio iz sna i ponovno se našao u noćnoj mori.

Daudi je stajao leđima oslonjen na vrata. Njegove oči i usta bili su širom otvoreni. Vidjeli su mu se bijeli zubi. Disao je na mahove, kratko i snažno. Znoj mu je tekao s lica na pod. Udarao je glavom o vrata, kao da se želio nečega osloboditi.

Ili nekoga.

Charles je gledao u pod. Daudijeve noge jedva su ga dodirivale. Samo su mu nožni prsti doticali glineni pod. Mlatio je rukama po zraku u nadi da će se obraniti od svog „napadača“.

Izgledalo je kao da nekakva strašna, nevidljiva pojava pokušava ugušiti Daudija.

Rhoda se upravo probudila. Njezino izubijano, jedva prepoznatljivo lice, bilo je prekriveno osušenom krvlju. Okrenula je glavu da bi lijevom okom, koje još nije bilo zatvoreno, mogla vidjeti. Ono što je vidjela, zgrozilo ju je i ona se povukla u ugao.

Daudijevo dahtanje je bivalo sve napornije. Njegovo teško disanje sada je postalo borba za ostatak zraka. Bijedni zvukovi iz njegovih usta bili su kao kod umirućeg.

Charles i Rhoda pitali su se ne bi li to bilo najbolje za sve.

Daudi je pao na pod i obuhvatio svoj vrat kako bi spriječio nevidljivog protivnika da ponovno ovlada njime. Duboko je udahnuo. Grudni koš mu se uzdignuo. Raširio je ruke i podigao se s poda. Na trenutak ga je preplavio mir.

Zatim je sve počelo ispočetka.

Njegovo tijelo pokrenulo se snažnim, neprirodnim pokretom; leđima je udario o vrata. Gušenje i dahtanje se nastavilo, ovaj put gore nego prije. Više nije djelovalo ljudski. Daudi je rukama obuhvatio vrat i pokušao spriječiti protivnika da mu oduzme život. Okrenuo se lijevo pa desno, ali nije bilo izlaza.

Charles je ostao u svom krevetu. Zabrinut za svog oca, pitao se što će biti s njima ako ga ova sila usmrti. Protiv Daudija uvijek je bilo nekakve šanse. I ove noći su ga preživjeli. Možda bi im to ponovno uspjelo. Ali nije bilo nikakve zaštite protiv prisutnog zla u ovom prostoru, čak i kad bi Daudi umro. Kako se može boriti protiv nečega što se ne može vidjeti?

Daudi je iskašljavao krv, okrenuo je oči. Više nije imao zraka. Dahtanje je prestalo. Snažno je udarao o sve što mu je bilo u blizini. Polako je popuštala njegova snaga, kao kod borca koji je previše iscrpljen da bi nastavio borbu.

I tada je sve bilo gotovo.

U prostoriji je bilo posve tiho.

Iako se ništa osobito nije dogodilo, Charles i Rhoda su osjećali kao da je mračna sila nestala. Možda kroz vrata. Ili možda u zrak, isto kao što je i došla. U svakom slučaju je nestala. I oni su se nadali da će tako i ostati.

Ali nije to trebalo biti posljednji put da Charles osjeti prisutnost takvog zlog duha.

Pogledao je svog oca, koji se nije micao. Možda je bio mrtav. Njegova majka i on pitali su se da li imaju loš osjećaj ili bi trebali biti zahvalni. On se pomaknuo da bi pogledao svog oca ali se povukao pri pomisli da bi možda ova nevidljiva sila mogla biti u njegovu ocu, iznenada oživjeti i zgrabiti ga.

Čuo je kako je njegov otac počeo disati. Oči su mu ostale sklopljene. Izgledalo je kao da spava. Charles je pogledao Rhodu, koja se stisnula u uglu. Suze su navrle po ranama na njenom licu. Čuo ju je kako plače.

To nije bio plač koji obećava: *Sve će biti bolje, prošlo je vrijeme zla*. To nisu bile suze razočaranja, jer suze razočaranja sadrže nadu da negdje postoji netko tko poznaje njihovu situaciju i tko im može pomoći. To su bile neutješne suze. *To je moja sudbina. To je najbolje što sam ikada imala*. Pomaknula je svoju glavu prema zidu, u neobičan položaj. Bilo bi prebolno leći. Drhtanje njenih ruku je prestalo. Zaspala je.

Charles je u glavi čuo vrisak svoje majke. Stalno je osjećao udarce njegova oca šakom u lice. Vidio je izraz zaprepaštenosti na očevom licu, širom otvorene oči i jezik koji je visio, dok je on ležao na podu i borio se za dah. Brinuo se zbog te mračne sile, koja je bila negdje u blizini, vukla su uokolo i čekala da se bez najave opet vrati.

Ne, ove noći Charles neće spavati.

Noć je trajala vječno. Svaki šum, svaki dašak vjetra, činilo se da najavljuje novu nevolju. Čak i prvi znaci svitanja izgledali su nestvarno. Prva zraka svjetlosti dala je objašnjenje. Preživjeli su dugu noć.

Dok je jutarnje sunce pomalo ulazilo u kolibu Mullijevih, potvrdilo je sve posljedice događaja protekle noći. Charles je vidio krv na svojim rukama. Pokušao je pomicati mišiće svoga lica i osjetio bol u glavi. Pogledao je svoju braću, lica su im bila začuđujuće mirna. Nije bilo otekline, nije bilo ogrebotina ni krvarenja.

Njegova majka, naprotiv, nije bila tako zdrava.

Vidio je da je njezino lice gotovo neprepoznatljivo. Još uvijek je sjedila stisnuta u uglu, kao da se nesvjesno još pokušava zaštititi od napada. Njezino tijelo se preko noći nekako stisnulo. Izgledala je kao žrtva požara. Sunce je obasjavalo lijevu stranu njezina lica i otkrivalo tamne otekline. Slina joj je curila s natečenih usana. Kosa oko čela bila joj je slijepljena od krvi.

I koliko god se pitao kako strašno bi on sâm mogao izgledati, pokušao je zamisliti kako njegova majka izgleda bez krvavih podljeva, ali bez uspjeha. Izgledala je tako krhko, tako osamljeno. Nije je želio probuditi. Tako dugo koliko bude spavala, neće imati bolove.

Daudi je duboko uzdahnuo. Charlesa je to prestravilo. Srce mu je tuklo. Zgrozio se jer je računao kako će njegov otac biti nasilan kad se probudi. Daudi je ležao na leđima, rukama ispruženim na krevetu. Tada se probudio kao iz mrtvih i otvorio oči.

Čudovište se probudilo.

Daudi je ispustio dugi izdisaj. Iako se Rhoda pored njega nije probudila, odnosno još nije došla svijesti, njezin mozak registrirao je šum. Ruke su joj se počele tresti jer je osjetila kako je opasnost ponovno oživjela. Daudi je sjeo. Oči su mu bile bistre. Ogledao se po prostoriji. Mali stol je slomljen ležao na podu. U uglu pored njega sklupčana je ležala žena koju nitko ne bi mogao prepoznati. Okrenuo se prema Charlesu.

Pogledi su im se susreli.

Strah je pogodio Charlesa poput munje. Daudi se nalazio na udaljenosti s koje ga je mogao udariti. Svaki trenutak je mogao udariti Charlesa, ako bi to htio. Charles nije znao što napraviti. Treba li pogledati svog oca? Bi li time sve još pogoršao? Treba li gledati ispred sebe? Što bi izazvalo njegov bijes?

Na Daudijevom licu ukazao se izraz zbunjenosti. Izgledalo je kao da želi znati kako se tako nešto moglo dogoditi. Pomaknuo se i bolje pogledao Charlesa. Charles je odmaknuo glavu, duboko udahnuo i pripremio se na novi izljev bijesa.

Otac ga je, međutim, samo promatrao. Ravnodušno je gledao svoga sina. On nije plakao, nije se žalio. Svi su preživjeli. Daudi, otupio od životne rutine, nije ništa rekao, ustao je i krenuo prema vratima.

Kao da je to bio znak za buđenje, Rhoda je otvorila zdravo oko i pustila sunčevu svjetlost na svoje tijelo. Novi je dan. Novi dan u kenijском selu Kathithyamaa, bez novca, bez muža, bez nade.

Kratko je disala kroz zube i pri tome pokušavala svojim slomljenim rebrima nanijeti što manje bolova. Okrenula je glavu i tada zacviljela od bolova u zatiljku. Usred pokreta shvatila je da bi svaki daljnji pokret donio još više bolova. Odmaknula se od zida i legla na trbuh. Bilo joj je potrebno puno hrabrosti da podnese ove muke. Okrenula se upravo tako da je mogla vidjeti Charlesa. Bilo bi bolje da je ostao u sjeni. Zaprepaštenje ne bi bilo toliko da svjetlost nije otkrivala sve boje na licu njezina sina.

Rhoda je pogledala svoga sina. Pokušala je, koliko to jedna majka može, suzdržati suze kada je vidjela u kakvom je bijednom stanju njezin sin. To joj je slomilo srce. Njezin šestogodišnji borac, koji je toliko pokušavao biti hrabar, koji je pokušavao biti zaštitnik obitelji. Željela ga je tješiti. Željela ga je zagrliti. Polusjedeći, poluležeći gledala ga je i poželjela dovoljno snage da pomogne jednom muškarcu u svom životu.

Unatoč svom suosjećanju što je imala za njega, prevladavao je osjećaj krivnje. *Da sam se bar za nekog drugog udala. Da sam samo mogla zaraditi novac. Da sam samo mogla Daudija usrećiti tada se ništa od ovoga ne bi dogodilo. Da sam, da sam, da sam.*

Skupila je svu hrabrost, ustala i izgledalo je kako će se istog časa slo-
miti. Kratko je posrnula i izgledalo je kao da će se svakog časa srušiti.
Charles je pogledao prema njoj i pitao se vidi li to on u njoj svoj vlastiti
izgled. To lice. To bijedno lice. Posjekotine i krv, otekline i podljeve
krvi. Charlesu je bilo zlo od onoga što je vidio. Rhoda ga je željela
poljubiti, ali je znala kako bi to za oboje bilo bolno. Ispružila je ruku,
dodirнула ga i izašla van.

Charlesova braća nisu puno pitala kada su se probudila. Bili su još
u dobi kada je san jedne noći bio dovoljan kako bi zaboravili sve pro-
bleme. Otvorili su vrata i gledali van. Ondje su vidjeli Daudija i Rhodu.

Oboje se sjedili na tlu. Pred njima je bila živa kokoš. Daudi je bio
kao u transu, njegove oči gledale su u prazno. Charles se osjećao nela-
godno. Ipak, on je to i prije vidio.

„Oni se mole za pretke“, objasnio je Charles svojoj braći tihim gla-
som, kao da nije želio probuditi mračnog duha od sinoć.

„Oni mole za pomoć. Oni mole za blagoslov“.

Daudi je kokoši davao mlijeko. Posegnuo je za zdjelom *ugalija* –
kukuruzne kaše koja je izgledala i imala okus kao mješavina kaše od
krumpira i griza – i davao je kokoši. Iako nisu imali dovoljno hrane za
sebe, izgledalo je kao da uvijek imaju dovoljno hrane za kokoš. Ona je
bila posrednik preko kojeg su komunicirali sa svojim precima.

Što su češće to činili, postajali su siromašniji. Rhoda je to znala, ali
bilo je nemoguće prekinuti s običajima, prije svega zbog Daudija.

Upravo sa svojih šest godina Charles je shvatio kako je njegov finan-
cijski položaj postajao sve mizerniji, dok su se molili toj kokoši i nadali
se da će njihovi preci promijeniti sudbinu obitelji Mulli i priskrbiti im
hranu.

U molitvi nikad nisu tražili oprost, nikad nisu ispovijedali udarce.
Također nikada nisu molili za to da Daudi konačno mali dio novca
donesu kući, novca koji je zaradio na svojim izletima u Nairobi, umjes-
to da ga popije. On je sjedio tu i davao nešto novca kako bi uspostavio
vezu sa svojim precima u nadi da će imati bolji život.

Daudi i Rhoda tako su ostali preko sat vremena. Za Charlesa je to trajalo svu vječnost. Kada su završili, Daudi je napustio to mjesto. Sljedeća kuća, kuća Rhodine mame, bila je udaljena deset minuta hoda. Možda ju je išao posjetiti. Ili je možda krenuo na dug put u susjedni grad, da se ponovno napije. Koliko god je Charles htio biti s njim, igrati se kao u normalnom odnosu oca i sina, isto se tako pitao ne bi li za sve bilo najbolje biti bez njega.

Rhoda je ušla u kolibu i stavila si vlažnu maramicu na ozlijeđeno lice. Ono je sada izgledalo lošije nego prije. Cijeli dan je ležala na svom krevetu i pokušavala pronaći bezbolan položaj. Kada je došla večer, prva je zaspala. Kratko zatim su zaspala Charlesova braća, dok je on ostao budan. On je osluškivao, on je mozgao, on se nadao. Možda se otac večeras neće napiti. Možda će večeras otac jednostavno doći kući i poći spavati.

Čuo je korake kako se približavaju vratima. Bili su teški, kao da je netko izgubio ravnotežu. Čuo je prigušen udarac. To ga je zdrmalo. Okrenuo je glavu od vrata i stisnuo oči, kao da tako može sve isključiti.

Vrata su se otvorila. Charles je zadržao dah. Daudi je koraknuo u kolibu. *Molim te, molim te, molim te. Ne večeras, ne opet.* Daudi je nešto rekao. Možda je to bilo pitanje. Možda je bila kletva. Možda samo pogrda. Charles nije odgovorio. Daudi je ponovio. Charles i dalje nije ni pisnuo. Nije bilo nikakvog kasnovečernjeg razgovora s njegovim ocem.

Daudi je pao na krevet, otkotrljao se i za nekoliko trenutaka bio u dubokom snu. Charles je osluškivao očeve duboke uzdisaje i pokušavao se uvjeriti kako je Daudi za danas gotov. Čekao je dok nije bio siguran da je izvan opasnosti. Tada je opustio svoje napete mišiće, sklopio oči i zaspao.

Da je znao što ga čeka sljedećeg jutra, ne bi tako mirno zaspao.

Bilo je tiho. To je bio prvi znak kako nešto nije u redu. Nije se čuo nikakav šum, niti od Daudija, niti od Rhode, niti od njegove braće. Nije bilo ni daška vjetra. Vladala je neobična tišina za jedan tako vedar, vruć dan. Charles je osjećao tišinu i pitao se što nije u redu. Otvorio je oči. Oteklina se malo povukla. Nije više tako boljelo kada bi pomicao čeljust. Sjeo je na krevetu.

Koliba je bila prazna.

Njegova majka nije u krevetu, ništa novo. Često je ustajala vrlo rano – pogotovo kada se nije morala oporavljati od udaraca – kako bi se pobrinula za njihovo malo imanje. Daudi je mogao biti svugdje i nigdje. I njegova braća su bila odsutna. To je bio još jedan znak za Charlesa. Obično se on ustajao prije braće. Krevet im je bio prazan.

Otvorio je vrata. Kada su mu se oči priviknule na svjetlost, mogao je proći blatnim putem od kolibe do ulice. Vidio je drveće na njivi s kojeg su visjeli teški, zeleni listovi. Vidio je suho, crno tlo svoga polja s desne strane.

Ali nije vidio nikoga od svoje obitelji.

Uhvatio ga je strah.

Trčao je putem i tražio svoju majku, tražio bilo koga. Nije vidio nikoga. Potrčao je nazad i pogledao iza kolibe. Možda se s njim šale. Možda su vani i nešto obavljaju.

Daudiju nije bilo ni traga. To i nije bilo loše. Najvjerojatnije se Daudi sinoć opet vratio u selo da si priušti kasnovečernje piće te je upao u tučnjavu i sada leži, licem okrenut prema dolje, u nekoj uličnoj grabi. Ali nema Rhode ni njegove braće. To je bio problem. To je bio jedan veliki problem.

Stajao je nasred polja, okretao se i nadao kako će nekoga ugledati. Ali nije vidio nikoga. Činilo se kao da su odletjeli u zrak. Poznavao je put do kuće svoje bake. Pun straha, krenuo je sam na neizvjestan put. *Gdje su oni? Kamo su mogli otići? Kod bake su. Bit će da su tamo.*

Dok se bližio kući svoje bake, nestajala je njegova nada. Njegova braća nisu se igrala u dvorištu. Ni Daudi ni Rhoda nisu bili vani. Krenuo je naprijed i otvorio vrata. Tamo je zatekao svoju baku kako sjedi na malom stolcu, zabrinuta izraza lica. Pogledala ga je. Charlesu je pozlilo. Bio je siguran da će čuti loše vijesti.

„Gdje su moji roditelji?“ pitao je i mislio kako duboko u sebi već zna odgovor.

Baka je trenutak pričekala, kao da je vijest htjela sakriti od njega. Razočarani pogled u Charlesovim očima potaknuo ju je da ispriča što se dogodilo.

„Tvoja obitelj nije ovdje“, rekla je. „Oni su te ostavili, Charles. Otišli su“.

NAPUŠTEN

„Kada će se vratiti?“ pitao je Charles.
„Ne znam.“
„Čekat ću ih.“
„Charles.“

„Zajedno ćemo ih čekati.“

„Charles.“

„Ja ću čekati ovdje kod tebe, dok se mama i tata i moja braća ne vrate. U redu? U redu? Ja mogu čekati ovdje kod tebe. Zašto izgledaš tako tužno?“

Charles je pomalo shvaćao cijelu istinu. Taj pogled njegove bake rekao je sve što je trebao znati. Tu je bila ta bol koju je vidio i kod svoje majke. Ponovno je stavio ruke na vrata, kao da želi izaći, zatvoriti vrata kako bi ponovno ušao i saznao nešto drugo.

„Oni će se uskoro vratiti“, rekao je i čekao da baka odgovori. Ali ona nije to učinila. „Oni su otišli u Nairobi, zar ne? Tražiti posao. Vratit će se. Večeras će se vratiti.“

Još uvijek ništa.

Gutao je i duboko disao. Odgovor je trebao biti jednostavan. Mora postojati način da sazna istinu, a da to ne bude gubitak njegove obitelji.

„Oni se sele“, rekao je. „Traže si kuću i zatim će se vratiti po mene.“

Suze su joj zasjale u očima. Unatoč mnogih godina beznađa i tuge nije izgubila osjećaje. Govorila je ljubaznim ali uvjerljivim glasom da njezin unuk ne razumije, da mu je sada ona jedina koja mu je još ostala.

„Ne, Charles“, rekla je. „Oni su otišli.“

To je bio problem s istinom. Istina je bila toliko teška da nije ostavljala prostora za ikakvu nadu.

„Zašto?“ pitao je. „Zašto su me trebali napustiti?“

Baka je stisnula usnice. Bio je tako mlad, a postavljao je pitanja na koja nije bilo odgovora. Zašto? Zašto su otišli njegovi roditelji? Zašto ih je otac tako strašno tukao? Zašto su rođeni u bijedi, dok su drugi odrasli u bogatim obiteljima ili u drugim dijelovima svijeta i nikada nisu osjetili siromaštvo u vlastitom životu? Zašto?

„Ti ćeš kod mene stanovati“, rekla je.

To ga je samo malo utješilo.

Oboje su znali da ga ona ne može prehraniti.

Charles je stajao pred kolibom svoje bake. Na sebi je imao iznošenu majicu i kratke hlače. Bez cipela. Užarena Sunčeva kugla izgledala je kao da će prekriti cijelo nebo. Čelo mu je bilo mokro od znoja.

Bilo je vruće kao u sauni.

Žega je bila najmanji problem.

Već tri dana je bio bez jela i pitao se koliko će dugo još moći tako. Stavio je ruku na bolni trbuh. Bol ga je toliko sputavala i bila je toliko postojana, sasvim drugačija od bilo koje bolesti koju je do sada prebolio. Kada je netko bolestan, ima skupih liječnika koji mogu pomoći. Ima skupih lijekova. Ali jedino sredstvo protiv gladi je hrana. I kada je nema, nema lijeka.

Gledao je u daljinu, prema polju svoje dosadašnje obitelji, prema susjednoj kolibi. Stajao je i satima čekao kod kolibe svoje bake dok nije skupio više hrabrosti. Što ako će reći ne? Ako tamo ima djece? Ako će ga ismijavati? Što ako će mu objasniti da mora donijeti novac? To bi za njega bilo nezamislivo poniženje.

Bol u njegovom tijelu mora biti ublažena bez obzira na njegov ponos. Glad je jeziva.

Učinio je par koraka u pravcu sljedećeg susjeda, samo kako bi sam sebi dokazao da može uspjeti. Krenuo je. Puls mu se pojačao, udarao je sve do grla. Možda postoji neka druga mogućnost. Ali ne, ničega nije bilo. I on je to znao. Zato je bio tu i pripremao se na put kojega bi se svako dijete zgrozilo. Sklopio je oči i prisilio se ići dalje iako se osjećao bijedno, a život činio samo kao veliki teret.

Charles Mulli prosić će za hranu.

Svaki korak mu je bio težak, činilo mu se kako traje puno duže od normalnog, dok nije stigao.

Osluškiavao je hoće li čuti djecu kako se igraju i nadao se da ih tamo neće biti.

Nadao se brzom i lakom prolasku.

Ali bilo je djece. Trčala su naokolo i igrala jednu igru. Neke od njih je poznavao. Baš na ovom mjestu i on se igrao s njima. Niti jedno od njih nije imalo cipele na nogama. Nitko si nije mogao priuštiti cipele. Nosili su zamazanu, poderanu odjeću baš kao i on. Izvana su izgledala baš kao i on. Ali oni su imali roditelje i hranu. To je bila najveća provaliija među njima.

Kada su ga vidjeli kako ide prema njima, prestali su se igrati. Poznavali su Charlesa. Znali su što mu se dogodilo. Nekoliko dana ga nisu vidjeli. Jedan od njih pozvao ga je da se s njima igra. Okrenuo je glavu od njih, ali to nije moglo ublažiti njegov sram. *Samo me nemojte gledati. Molim vas nemojte me gledati. Igrajte se dalje i zaboravite na mene.* Njegove želje nisu bile ispunjene. I dalje su gledali u njega – djeca koja još nisu naučila koliko boli mogu prouzročiti nedužni pogledi. Charles je gutao. Bijeda je bila strašna. Bez sumnje. Još gore je bilo što ju nije mogao sakriti.

Osjećao je njihove poglede. Bilo je kao da mu je netko na ramena natovarivao cjepanice drva. Kada bi išao igrati nogomet, trčao bi prema njima. Kada bi s njima išao na izlet na rijeku, zvao bi ih po imenu kada bi stigao k njima. Sada to nije bio slučaj. Sada on nije bio prijatelj za igru. Bio je razočaran. Bio je manje vrijedan od njih. Oni su imali hrane. On nije imao ništa. To im je davalo nevjerovatnu moć nad njim.

Prošao je pored njih bez da je uzvrativao na njihove pozdrave. Što je trebao reći? Kako je mogao objasniti prijateljima da je došao prositi hranu kod njihovih roditelja? Uspio je doći do kolibe, no nije mu bilo ništa lakše. Lakši dio je prošao. Sada će početi teži dio. Znojio se još više. Zašto je bio ovdje? Zašto nije pozdravio? Što je učinio?

Sada više nije bilo povratka. Podigao je ruku. Savinuo je prst. Vrijeme je stalo. Djeca su i dalje ispitivala.

Pokucao je na vrata.

Puls mu je postao sporiji. Bilo mu je slabo. Srušio bi se. Da je imao snage, vjerovatno bi plakao. Ne kako bi mu se pomoglo. Ni u prošlosti nije pomoglo i nije si trebalo umišljati da će sada pomoći. Zašto bi suze bile dobre?

Vrata su se otvorila. Prestrašio se. Pred njim je stajala žena. Oči su joj bile pune života, pune suosjećanja, pune snage. Njeno lice je imalo sasvim drugačiji izgled od onoga kojeg je obično vidio u smrtno tužnim očima svoje majke. Gledao je u pod i sramio se zbog toga što je tu.

„Charles?“, rekla je ona.

To je bio dobar znak. Sjetila ga se. Naravno. On se igrao s njezinom djecom. Samo je nekoliko dana prošlo otkako ga je posljednji put vidjela. To je izgledalo tako davno. Situacija je sada, naravno, bila sasvim drugačija.

Charles nije znao što bi trebao reći. S jedne strane želio je da ona sama prepozna problem i da ima samilosti. Koliko je bilo teško prepoznati što imaš pred sobom? S druge strane, shvatio je da, koliko god je situacija za njega bila jasna, nije uopće morala biti toliko jasna za druge. Nije joj mogao gledati u oči. Ne ponovno. Nekako je bio uvjeren da se dvoje ljudi, kada se gledaju, mogu vidjeti iznutra. Nije mu bilo lako priznati svoj strah i poniženje. Nije trebao nikoga tko bi to vidio.

Pet riječi. Ništa više. To je bilo sve što je trebao. Možda bude dovoljno. Ali što ako ona bude postavljala pitanja? Što on može odgovoriti? Što ako se djeca počnu smijati? Što ako se ona, koja raspolaže jelom, počne smijati? Otvorio joj je svoju dušu.

„Imate li što za jesti?“, upitao je.

U tom trenutku osjećao se kao da je umro. Zapravo bi umrijeti bilo jednostavnije nego prositi. Sve bi bilo jednostavnije nego prositi. Bilo bi jednostavnije raditi 14 sati dnevno. Jednostavnije bi bilo trčati u Nairobi. Jednostavnije bi bilo izvršavati zadatke koji su primjereni dječacima dvostruko starijim od njega.

Zatim je slijedilo čekanje. To je bilo najgore. Kako je moguće da na nogometu vrijeme prolazi u trenutku, a samo jedan čas dok je stajao pred ženom i prosio hranu izgledao je da traje cijelu vječnost?

„Charles“, rekla je još jednom. Ovog puta se bolje čulo. Mogao je prepoznati suosjećanje u njezinom glasu. To ga je umirilo. Ne da je bilo od nekakvog značenja. Već mu je bilo dovoljno da suosjeća. Otvoreno je vidjela njegovu nevolju. To mu je bilo svejedno, tako dugo dok mu nije donosila ništa za jelo.

Znao je kako bi trebao podići pogled. Bilo je pristojno starije ljude gledati u lice. Nekako je bilo teže držati se pristojnosti kada su ponos i samopoštovanje narušeni i kada nastupi rat za preživljavanje.

Ona se udaljila od vrata. Mogao je samo nagađati hoće li se vratiti ili ne. Čuo je djecu iza sebe. Osjetio je njihove poglede na svojim leđima, probadali su kao nož. Želio je nestati, postati nevidljiv, kako bi spriječio da bude središte pozornosti.

Ona se vratila. Čučnula je kako bi mu pogledala u oči. On ju nije mogao pogledati. Želio je iskazati bilo kakav znak zahvalnosti za ono što je učinila za njega. Držala je hranu u ruci. Širom je otvorio oči. Progutao je. Mali paket hrane dovoljan za dva dana. Imat će hrane cijela dva dana. To je značilo kako će najmanje jednu večer moći leći na spavanje bez razmišljanja što će jesti sljedećeg dana. Nije rekao ništa i nije joj pogledao u oči. S obje ruke stavila je paketić u njegovu ruku. Iznenada su ga zaboljele oči. Odlučio ih je, zbog suza, na trenutak zatvoriti. Dodir žene. Dodir majke. *Samo jedan zagrljaj. To je već dovoljno. Mogu li, molim Vas, dobiti jedan zagrljaj? Samo na trenutak. Čak i ako se djeca smiju, sada mi je sasvim svejedno. Samo moram znati jesam li još dijete koje je majka voljela? Moram znati hoću li biti voljen. Hoću li biti?*

Okrenuo se i otišao. Pozvala ga je po imenu, no on je trčao dalje, pored djece koja su stajala i promatrala ga. Nisu znala trebaju li ga pozdraviti ili nastaviti se igrati. Obrisao je suze sa svojih očiju i osjetio hranu u rukama. Večeras će imati nešto za jelo.

Dvije godine išao je Charles prositi po svojoj okolini. Često su mu ljudi otvarali vrata, ali bi ih odmah zatvorili kada bi ugledali prosjaka. Ponekad se čovjek navikne na bolove. Charles nikada nije postao imun na odbijanje koje je morao iskusiti. Svakoga dana išao bi na bolni put uokolo, od kolibe do kolibe, dok mu se netko ne bi smilovao. Ponekad se to događalo iz ljubavi prema bližnjem. Ponekad samo kako bi ga se riješili, kako bi ga maknuli s puta, iz svog života, svojih misli.

Jedne večeri vratila se nada kada mu je dotrčalo jedno dijete iz sela. Charles je sjedio na kamenu i nije primijetio svog prijatelja. Gledao je u tihu afričku večer. Blješteće sunce zalazilo je iza brežuljaka i odnosilo sa sobom nesmijenu žegu. Sutra će opet izaći i opet zaći. I prekosutra i prek-prekosutra. Postalo mu je jasno kako će se sutra nastaviti potraga za hranom, kao i svakog dana. Pitao se što je smisao svega u cijelom svijetu.

Charles je čuo korake koji su se približavali. Okrenuo se. Dijete je stalo pred njega, bez zraka. „Ona je ovdje!“

„Tko?“, upitao je Charles.

„Tvoja majka. Opet je tu. Ona je opet tu, Charles!“

Charles je skočio. Turobne misli kako je život besmislen sada su nestale. Iako je sunce upravo zalazilo, za njega je to bio najsvjetliji dan. Majka je opet ovdje. Dodir njegove majke. Potrčao je ulicom, što je brže mogao.

Njegove otvrdnule, bose noge trčale su kamenim putem. Srce mu je tuklo u grudima. Njegove oči su tražile majku na obzoru.

Život se vratio.

Žurio je putem prema kolibi svoje bake. Tamo je stajalo nekoliko njegovih ujaka. Kada je protrčao pored njih, jedan ga je pokušao zadržati. On se otrgnuo i pritom nije ni na što mislio.

Charles je tako brzo uletio u kolibu da su svi prisutni poskočili. Oči su mu bile širom otvorene od očekivanja, teško je disao zbog brzog trčanja. Pogledao je po prostoriji. Ono što je vidio, zaprepastilo ga je.

Tu je bila neka žena. Sjedila je pored njegove bake. To nije bila njegova majka, ona to nije mogla biti. Gledao ju je s nevjericom.

Žena, koja je tu sjedila, nije bila za prepoznati. Glava joj je bila toliko natekla da je nalikovala balonu. Posjekotine, podljevi, otekline. Oči su joj bila zatvorene. Pomaknula je glavu unatrag, kako bi što je moguće više vidjela jednim okom. Na njezinim sljepoočnicama bile su duboke ogrebotine koje su izgledale kao da su nastale od nekog komada metala.

Ruke su joj bile natečene. Glava joj je bila puna kvrga. Charles je osjetio knedlu u grlu.

Nitko nije rekao ništa. Tišina ga je podsjetila na noći u kojima je buđan ležao u svom krevetu i čekao da njegov tata dođe kući i pretuče ih.

Charles je bespomoćno plakao, kao napušteno dijete bez hrane i budućnosti, dok plamičak nade koji je još imao nestaje pred njegovim očima.

Baka je također plakala. Ali mama ne. Suze jednostavno nisu htjele poteći, zbog lica koje je tako izgledalo.

Pokušao ju je ne gledati. Koliko god ju je želio pogledati, razum mu to nije dopustio. Bio je bijesan. Bio je ogorčen na svoga oca. Ona se nije mogla braniti. Nije se mogla zaštititi. Toliko je želio da je veći. Tada bi se mogao ocu osvetiti. Kada bi bio veći i snažniji, mogao je umarširati

sa štapom ili lopatom u kolibu svoga oca i tako ga srediti kao što je on sradio njegovu majku. Tada više ne bi imao nikakvih problema. Stisnuo je zube. Sa svojih osam godina mrzio je sve u svom životu.

„Wakya“, rekla je, što znači „Bok, kako si?“

Charles nije imao što reći. Zbrka osjećaja gorjela je u njemu, bol, bijes, osveta... Ali, najsnažnija je bila bol. Njegova jadna majka. Suze su mu tekle niz obraze kada je osjetio bespomoćnost kako ne može popraviti ono što je krenulo strašno loše.

Tu je još nešto bilo.

Sa strane je ležala beba, Zachariah. Charles je pažljivije pogledao. S njom nešto nije bilo u redu. Dijete je bilo bolesno. Ili možda još nešto gore. Približio se korak naprijed i vidio ožiljke. Baka je objasnila što se dogodilo. Rhoda je pokušala zaštititi dijete za vrijeme tučnjave s Daudijem. Upotrijebila je svoje tijelo kao štit između bebe i Daudijevih udaraca, koji je stisnutim šakama udarao u Rhodinu glavu. Udarac za udarcem pogađali su je dok je pokušavala s bebom pobjeći od Daudija i pronaći sklonište. Kao kod svih tučnjava koje je pretrpjela, nije mogla Daudiju pobjeći. Pokušala je, što je duže mogla izdržati, ali zbog udaraca u glavu izgubila je svijest. Dijete joj je skliznulo iz ruku i palo u vatru. Pretrpjelo je opekline na glavi i rukama.

Sva radost koju je Charles mogao osjetiti pri pogledu na svog malog brata je nestala.

Te noći ujak Nzyoka odveo je Rhodu i bebu u bolnicu. Kada je Charles legao u krevet misli su mu bile obuzete njegovom majkom i bratom. Strah i nesigurnost su se širile. Slika njegove majke sa strašnim ranama i natečenom glavom više ga nije napuštala. Isprva je dobivala batine. Mnogo batina. Ali ovaj put je bilo najgore. Palo mu je na pamet kako se moglo dogoditi da svoju majku i malog brata više nikada ne vidi.